

Katoliški GLAS

Uredništvo in uprava:
Gorica, Riva Piazzutta šte. 18
Uredništvo za Trst:
Ulica Valdirivo 35/II., Tel. 29210

Poštno ček. račun: šte. 9-12410
Cena: Posamezna šte. L 20
Naročnina: Mesečna L 85
Za inozemstvo: Mesečno L 150

Leto III. - Štev. 31

Gorica - 2. avgusta 1951 - Trst

Izhaja vsak četrtek

Nadškof msgr. dr. KAREL MARGOTTI umrl

Msgr. dr. KAREL MARGOTTI, knez in nadškof goriški ter metropolit, je umrl v Gorici v torek, 31. julija 1951. Pogreb bo v soboto, 4. avg. ob 9. zjutraj iz škofije v stolnico

Goriška nadškofija se je ob svoji dvestoletnici ogrnila v črno. Joka nad smrtjo svojega enajstega Vladike, še tako mladega in agilnega, pa tako blagega in milosrčnega, ki ga je strla težka bolezen sredi načrtov in vsestranske dejavnosti.

Življenjski podatki

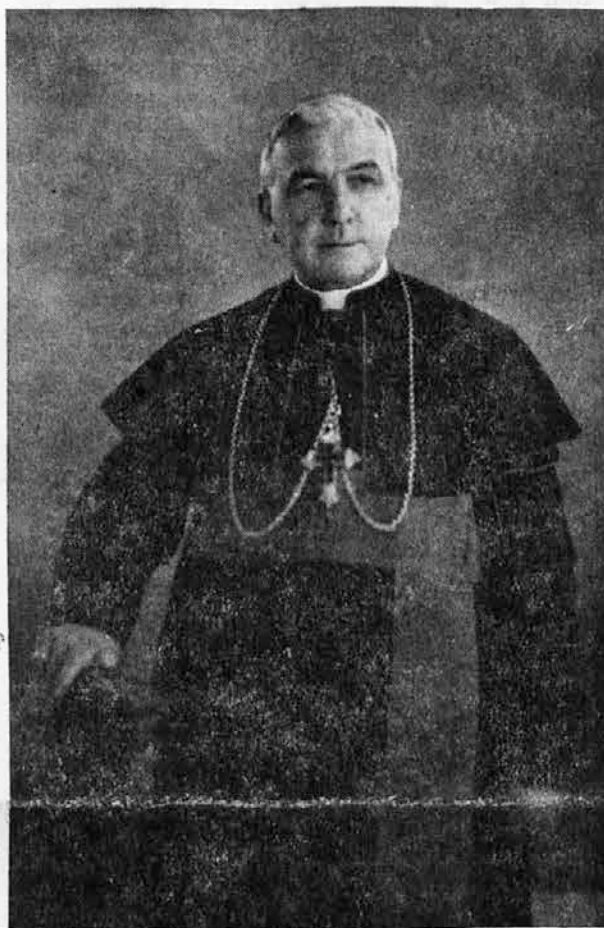
Nadškof msgr. Karel Margotti, sin Angela ter Frančiške Minguzzi, se je rodil dne 22. aprila 1891 v mestu Alfonsine, ki je spadalo pod škofijo Faenza ter provinco Ravenna. Še istega dne je pri krstu dobil imena Karel, Renat, Amlat. V starosti 13 let je stopil v semenišče v Bologni, kjer se je odlikoval po izrednih zmožnostih. Ker je bil sin revnih staršev, si je pomagal s poučevanjem drugih dijakov. Bolonjski nadškof msgr. Jurij Gusmini ga je v Bologni posvetil v duhovnika dne 11. maja 1915.

Med vojno je bil poklican pod orožje. Vršil je posle tolmača in cenzorja pri osrednjem uradu zračne pošte. Istočasno pa je rad opravljal tudi dušno pastirstvo.

Po vojni je naredil v Bologni doktorat iz bogoslovja ter na Lateranski fakulteti v Rimu doktorat iz cerkvenega prava. Nato so ga zaposlili pri vzhodni kongregaciji v Rimu. Živahno se je zanimal za razmere vzhodne Cerkve, učil se je ruščine in hrvaščine. Postal je izvedenec za bližnji vzhod ter bil do smrti konzultor vzhodne kongregacije. Tako je msgr. Margotti leta 1924 v Amsterdamu predaval o vzhodnem kanoničnem pravu in slična predavanja je držal tudi v Ljubljani ob priliki nekega zborovanja za cerkveno zedinjenje.

Papež Pij XI. je imenoval leta 1927 msgr. Margottija za tajnika papeške komisije za Rusijo; dne 8. marca 1930 pa za naslovnega nadškofa v Mezembriji ter za apostolskega delegata v Turčiji. Dne 25. marca 1930 ga je kard. Alojz Sincero v Rimu posvetil v škofa in dva dni pozneje, dne 27. marca, je dobil imenovanje tudi za apostolskega administratorja vikariata v Carigradu. Dne 16. januarja 1931 je bil imenovan še za apostolskega delegata za Grčijo. Msgr. Margotti se je krepko udeleževal v Turčiji in na Grškem. Tako je v Turčiji izvedel cerkveno sinodo in izdal v posebni knjigi sinodalne cerkvene predpise. Pri tamšnjih državnih oblasteh je dosegel znosne življenjske razmere za katoličane. Vzdrževal je tudi prijateljske odnose z diplomatskimi zbori ondotnih vlad ter tako jako podprl blagodejni vpliv katoliške Cerkve.

Medtem se je bil s smrtjo nadškofa msgr. Sedeja (28. 10. 1931) izpraznil nadškofijski sedež v Gorici. Za to važno in koščljivo mesto je sv. oče Pij XI. iskal prelata s širokim duhovnim obzorjem, ki naj bi bil jurist in diplomat, a tudi poznavalec slovanskih razmer in jezikov. Njegova pozornost se je ustavila na agilnem msgr. Margottiju, katerega je dne 25. julija 1934 imenoval za goriškega nadškofa. Zvonovi vseli naših cerkva so na nedeljo 4. avgusta 1934 veselo zazvonili v pozdrav novemu Vladiki, ki je bil slovesno ustoličen v Gorici dne 23. sept. 1934,



„Priporočam svojim škofljanom, da živijo združeni z Bogom in katoliško cerkvi ter da se Slovenci in Italijani ljubijo kot bratje.“

(Iz „Duhovne oporoke“)

in s tem postal deležen dostojanstva in pravic goriškega nadškofa in metropolita ter kneza sv. rimskega cesarstva.

Vse nadaljno življenje nadškofa msgr. Margottija je bilo žrtvovano izključno duhovni oskrbi izročeni mu ovčice. Ako izvzamemo čas njegovega romanja v Lourdes (april 1935) ter romanja v sveto deželjo (september-oktober 1935) in še nekaj krajših potovanj v Rim ter Bologno, odnosno nekaj udeležb na škofijskih konferencah ter na duhovnih vajah, ni sploh zapustil goriške nadškofije, katero je tako ljubil in za katero se je tako žrtvoval. Res je sicer, da je v letih 1936-38 vršil posle apostolskega administratorja tržaške škofije, a tjakaj je hodil z avtom nekajkrat v tednu.

V novembru 1950 je msgr. Margotti utrpel močno notranje krvavenje. Pripisovali so ga majhni rani v črevesju. Bolnik se je kmalu opomogel. V marcu t. l. je prevzvišenega začela motiti slabotna mrzlica in 6. aprila je dobil ponovno krvavenje. Zato se je šel v drugi polovici aprila zdraviti v Milan, kjer se je mrzlica pojačila in se je pojavil zelo hud glavobol. Prepeljali so ga na neurološki zavod v opazovanje. Po dolgem in temeljitim opazovanju so ugotovili že razširjeni rak kostnega mozga. Zato so ga prenesli v Bologno, da bi ga podvrgli rentgenoterapijskemu obsevanju, in nato, dne 15. junija, v Gorico, kjer je z globoko bogovdanostjo prenašal ostre bolečine in kjer je mirno zaspal v Gospodu v torek dne 31. julija 1951, ob 2h zjutraj.

V nadpastirski službi

Pokojni msgr. Margotti je bil nesporno eden najbolj zmožnih in delavnih goriških nadškofov. Odlikovala ga je izredna skrb in gorečnost za veličastnost bogočastja ter blesk bogoslužja, zato je ponovno povdral zvestobo liturgičnim predpisom. Pri sreju mu je bila cerkvena disci-

plina, red in strumna enotnost v duhovniških vrstah, za kar je poskrbel s primerno zakonodajo, zlasti s sinodalnimi predpisi. Njegovo prizadevanje za svetost duhovnikov ga je sililo, da je z izredno apostolsko gorečnostjo povdral pomen duhovniških duhovnih vaj, mesečnih duhovnih obnov, dekanijskih konferenc, pogoste svete spovedi. Nadvse je skrbel za vzgojo duhovniškega naraščaja. Semenišča so mu bila zelo pri sreju. Smatral jih je kot prvo nadškofijsko ustanovo za vir življenjske sile ter jamstvo verne bodočnosti našega ljudstva. Zato je često obiskoval svoje semeniščnike, jim govoril, jih dvigal.

Med duhovnimi otroki

Nadškof msgr. Margotti je očetovsko ljubil vse svoje vernike. Ves srečen je bil, ko je mogel med nje. Udeleženci duhovnih vaj, zavodniki, šolska mladina, prvoobhajanci so imeli često srečo, da so sprejeli v svojo sredo nadpastirja, ki jih je z očetovsko besedo vzpodbujal h krepostnemu življenju in klical nad nje nebeški blagoslov.

Pa ne samo mesto, tudi dežela je bila deležna njegovega očetovskega smehljaja. Ob priliki birmovanja in kanoničnih vizitacij so naše vasi in trgi kar tekmovali v postavljanju mlajev in slavolokov, v pritkovanju in izražanju sinovske vdanosti prevzvišenemu Vladiki. Nadpastir je smatral kanonične vizitacije za eno pglavitnih svojih dolžnosti in jih je izvršil trikrat skoro v vseh duhovnijah obsežne goriške škofije. Z veliko vnemo in točnostjo je opravil pastirski obisk, blagoslovil žive in molil za mrtve ter se osebno prepričal o dejanskem verskem in moralnem položaju v župniji.

V svoji dalekovidnosti je spoznal, da rabi moderno človeštvo novih oblik verskega udejstvovanja in apostolata. V duhu papeških navodil je odredil ustanovitev katoliške akcije, v kateri je gledal skrivnost verske

preнове ter poročstvo prepričanega krščanstva. Veliko je storil za ohranitev Marijinih družb, tretjih redov, pobožnih bratovščin, katere so hotelo iztrebiti težke politične razmere. Neprecenljiva je njegova zasluga za nemoteni pouk krščanskega nauka v slovenskem jeziku v zakristijah, cerkvah, župnijskih dvoranah.

Spomenik trajnejši od bron

Goriški knezonadškof msgr. Margotti je obogatil škofijo z ustanovami trajne vrednosti: pomnožil je število kanoniških mest stolnega kapitlja; ustanovil celo vrsto novih duhovnij; dvignil številne vikariate in kuracije v župnije. Posvetil je razne cerkve, med njimi samo stolnico.

Tik malega semenišča je dal postaviti — kar je bila prisrčna želja pok. msgr. Leopolda Cigoja, semeniškega spiritala — lepo »Jurško votlino«, katero je slovesno blagoslovil dne 10. febr. 1936.

Mesto Gorico pa je obogatil z zgradbo veličastnega svetišča Sreca Jezusovega, ki je istočasno tudi sedež važne mestne župnije. V načrtu je bilo, naj bo ta cerkev »svetišče goriške nadškofije, posvečeno presv. Sreju Jezusovemu«, žarišče božje ljubezni.

Oče dobrotljivi in usmiljeni

V zgodovino bo šel msgr. Margotti kot »nadškof blagosrčnosti in dobrote«. Duhovniki in verniki so lahko nešteto krat občutili vso toplino njegovega sreca. Pri njem so našli bodrilno in tolažilno očetovo besedo, razumevanje, gmotno pomoč. Zato pa je bil nadškofijski dvorec v Gorici zatočišče ubogih in revnih, zapostavljenih in preganjenih. Blagi nadškof je sprejemal cele vrste teh potrebnih navsata in pomoči, tolažil, priporočal, pomagal.

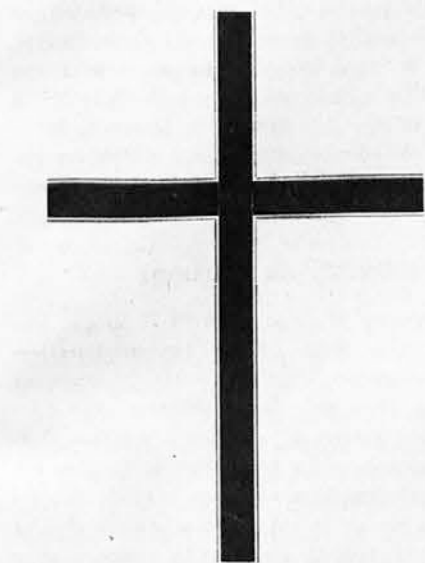
In bilo je zlasti naše slovensko ljudstvo, ki je trkalo na njegova vrata: med vojno, ko so gorele naše vasi in ko so metali naše brate v ječe ter jih pošiljali v taborišča smrti in lakote, pa tudi po vojni, ko so se zatekale v Gorico trume beguncev in brezdomcev.

Nadškof msgr. Margotti in Slovenci

Čut dolžne pravice veže nas Slovence, da se javno oddolžimo, vsaj zdaj ob mrtvaškem odru, preminulemu nadpastirju za vso ljubezen, pastirsko skrb, zaščito, pomoč, ki jo je vsekdar nudil našemu ljudstvu.

Slovensko ljudstvo na Goriškem je imelo v nadškofu msgr. Margottiju velikega prijatelja. Naučil se je našega jezika, uživel se je v naše razmere in do potankosti je spoznal našo duševnost. V prvih letih škofovanja mu ni bilo morda vse jasno vsled enostranskih informacij, a kmalu je njegovo očetovsko srce za slutilo vso našo tragedijo. Iz prijatelja je postal zaščitnik. Strašen je bil politični pritisk, pa Prevzvišeni je znal rešiti Slovencev vsaj temeljne jezikovne pravice: slovensko petje ter slovensko pridigo v cerkvi, krščanski nauk v materinščini, pouk slovenščine v semenišču, obstoj verskih organizacij, zlasti Marijinih družb.

(Konec na četrti strani)



BOLESTNA IZGUBA

Žalostno so doneli zvonovi goriških cerkva v torek zjutraj, ko so naznanjali prebujajočemu se mestu tužno vest, da je kmalu po polnoči izdihnil svojo blago dušo goriški knez in nadškof msgr. Karel Margotti. Kako vse drugačno so zvonili, ko je pred 16 leti 23. septembra 1934 prihajal prvič med nas iz daljnega Carigrada, da sprejme vodstvo naše nadškofije, ki mu ga je zaupal Pij XI. blagega spomina. Takrat smo se spraševali: Kakšen bo novi škof, kako nas bo znal razumeti in kako se bomo mi razumeli z njim? Danes vemo, da smo z njim izgubili dobrega očeta, ki ga bo težko kdo mogel nadomestiti. Danes vemo, da smo z njim izgubili nadpastirja, ki se je vživel v razmere svoje nadškofije in postal res eden izmed nas po nauku Pavlovem: »Vsem sem postal vse.« Razumel je pokojni nadškof Margotti svoje ljudstvo, ga ljubil, se zanj žrtvoval in mu pomagal. »Vse razumevati pomeni vse odpustiti.« pravi francoska prislovica. Po tem se je ravnal pok. nadškof. Skušal je vse razumevati, čeprav je to sprva šlo težko. Nove razmere, novi ljudje, včasih ne najbolj posrečeno izbrani svetovalci so mu sprva oteževali pravo presojo položaja, v katerega je prišel. Toda ko je na številnih pastirskih vizitacijah spoznal svoje duhovnike in ljudstvo, posebno še ko se je naša država opostila more fašizma, ki je v svojih diktatorskih stremljenjih šestokrat segal tudi na cerkveno področje, je zasijal v polni luči pravi in resnični nadškof Margotti, ki je želel uresničiti svoj program: »Pravica in mir.«

Seveda »Dobrota je sirota«, trdijo Slovenci. Zato je tudi pokojni msgr. Margotti moral okušati resničnost tega izreka. Potem ko je izkazal največ dobrot med svetovno vojno in po njej, so ga nekateri zapeljanci najbolj napadali. Nič ni pomagal njegov molk, nič ni zalegel njegov očetovski opomin. Stolpci Primorskega dnevnika, Lavoratorja in drugih sličnih časopisov bodo pričali tudi pred zgodovino, kako nesmiselno in prostaško lahko postane sovraštvo do Cerkve in njenih predstavnikov. Tudi Coroninijev park in solkanske ulice bodo o tem govorile. Nadškof Margotti pa je za vse to imel le en odgovor: Odpustajoči molk ali kvečjemu prizanesljiv opomin. Nismo ga nikoli slišali govoriti v svojo obrambo. Če je spregovoril, je spregovoril v obrambo Cerkve in njenih pravic.

Zato pa stojimo danes ob krsti nadškofa Karla Margottija nemi in žalostni. Posebno mi Slovenci v Italiji se živo zavedamo, kaj smo s pokojnem vladikom izgubili.

»Solza nam sili v oko, a solza naj zopet se skrrije, pokoj našel si Ti, v boju se trudimo mi.«



DVANAJSTA NEDELJA PO BINKOŠTIH

Iz svetega evangelija po Luku
(Lk 10, 23 - 37)

Tisti čas je rekel Jezus svojim učencem: srečne oči, katere vidijo, kar vi vidite! Zakaj povem vam, da so mnogi preroki in kralji želeli videti, kar vi vidite, pa niso videli; in slišati, kar vi slišate, pa niso slišali. — In glej, neki učitelj postave je vstal in ga je takole skušal: Učenik, kaj naj storim, da dosežem večno življenje? — On pa mu je rekel: Kaj je pisano v postavi? Kako bereš? — Ta mu je odgovoril: Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in svojo dušo in svojo močjo in vsem mišljenjem, in svojega bližnjega kakor samega sebe. — Prav si odgovoril, — mu je rekel; to izvršuj in boš živel. — Ta se je pa hotel opravičevati in je rekel Jezusu: In kdo je moj bližnji? — Jezus je povzel besedo in rekel: Neki človek je šel od Jeruzalema v Jeriho in je padel med razbojnik; ti so ga oplenili in mu zadali ran, ter odšli in ga pustili na pol mrtvega. Primerilo se je pa, da je šel po tisti poti neki duhovnik; in ga je videl in šel mimo. Prav tako je tudi levit, ki je prišel na to mesto in ga videl, šel mimo. Ko je pa neki popoten Samarijan prišel do njega in ga videl, se mu je v srce zasmilil. In pristopil je in vtil v njegove rane olja in vina ter jih obvezal; in posadil ga je na svoje živinče, peljal do gostilnice in zanj poskrbel. Drugi dan je vzel dva denarja in dal gostilničarju ter rekel: Poskrbi zanj, in kar boš več potreboval, ti jaz nazaj grede povrnem. Kateri izmed teh treh, se ti zdi, je bližnji tistemu, ki je padel med razbojnik? — On je dejal:

Tisti, ki mu je skazal usmiljenje. — Jezus mu je rekel: Pojdi in tudi ti tako delaj!

Jezusovo naročilo: 'Pojdi in tuči ti tako delaj,' — velja vsem ljudem. Hitro se nam vzbudi sočutje do ljudi, ki veliko telesno trpijo. Takim ljudem smo dolžni pomagati in jim lajšati trpljenje. Manj sočutja pa navadno kažemo za duševno bedo bližnjega. Ne zapazimo je tako hitro in tudi če jo zapazimo, gremo brezbrizno dalje. Take duševne bolezni so včasih strasti, ki jim je kdo podvržen, včasih veliki grehi, v katere je kdo zapopel, včasih zmotne, ki zapirajo pot do Boga. Te bolezni so veliko hujše, kakor telesne. Mnogokrat tudi kristjani ponavljajo Kajnov vzklik: 'Sem mar jaz varuh svojega brata?' 'Kaj me briga, vsak naj skrbi zase,' in podobno.

Tako govorjenje je zmotno. Vsi ljudje smo bratje med seboj, ker smo sinovi istega nebeskega Očeta in sinovi iste matere Cerkve. Jezusova zapoved ljubezni do bližnjega nas še posebno poveže v eno samo družino.

Na razpologo imamo različna sredstva, da pomagamo bližnjim v duhovni bedi. Najbolj uspešna je gotovo molitev. Bog je gospodar naših sre, njemu se zato ne morejo ustavljati. — Pregarji pravijo, da lepa beseda lepo mesto najde. Lep in prijazen opomin mnogokrat pade v dobro zemljo. — Nem, a nič manj uspešen opomin, je naš dober zgled.

Jezus obljublja veliko plačilo za tako pomoč. 'Kdor odvrne svojega brata od krive poti, je rešil tudi svojo dušo!'

Dr. Franc Jaklič:

Baraga, naš učitelj za življenje

V mesecu avgustu 1951 poteče dvajset let, odkar je slovenski narod pri Mariji Pomagaj na Brezjah na velikem zborovanju prvič slovesno zaprosil Cerkve, da nam proglasi Barago za svetnika.

Ob tem jubileju se bodo med vsemi rojaki v tujini vršile molitve za Baragovo beatifikacijo in se bo na razne načine pozivila misel na tega našega velikega rojaka — vse pod pokroviteljstvom ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana.

(Uredništvo)

Ustno oznanjanje božje besede je neobhodno sredstvo za širjenje in poglobljanje božjega kraljestva. Ni pa še vse, treba je tudi božje milosti, ki daje rast temu, kar je kdo sadil in zalival. Milost pa kliče nad delo zlasti dvojje: molitev in pa voljno sprejemanje ter darovanje žrtve za dobro stvar. — V obojem nam je Kristus vzgled. V svoji človeški naravi je za molitvijo prosil in klicel od nebeskega Očeta uspeha svojemu delu. Voljno je sprejemal trpljenje, ki mu ga je obilno pošiljal Oče, ter ga obračal v odrešenje in posvečenje človeštva; k trpljenju, ki mu je bilo stalen spremljevalec, je pa dodajal še popolno odpoved. — Ta obojen Kristov zgled lepo odseva tudi v največjem misijonarju vseh časov: v apostolu Pavlu. Koliko je moral trpeti na telesu in na duši! Pa mu še ni bilo dovolj, ampak je živel v vednih prostovoljnih žrtvah in odgovedah, vedeč, da zunanje delo potrebuje notranjih, nadnaravnih milosti.

Že v naprej moramo torej prav tako ravnanje pričakovati tudi od očaka slovenskih misijonarjev, od Friderika Baraga. Božjo besedo je oznanjal ustno in s spisi; nad njo je pa klicel uspehov za molitvijo, a tudi z voljnimi prenašanjem svojega obilnega in raznovrstnega trpljenja in s prostovoljnimi odpovedmi, ki si jih je neprestano nakladal.

Poglejmo ga torej, kako ga je Bog obiskoval s trpljenjem in kako mu je vse duhovsko in škofovsko življenje bilo prepričano s prostovoljnimi mrtvili in samoodpovedmi!

BARAGA, MOŽ TRPLJENJA

Trpljenje je velevažen činitelj za človekovo osebno pravno izčiščevanje in rast v svetosti. Trpljenje nas čisti napačne miselnosti in napačnega teženja; trpljenje nas

trga od tega sveta in obrača k Bogu; trpljenje nas navaja, da vse pravilno vrednotimo in urejamo. Svetniki so bili veliki trpini; šele po mnogih stiskah in bridkostih so dozoreli za nebesa in za čast oltarja.

Prav tako pa je trpljenje važno za apostolsko delo. Ako voljno sprejemamo in nosimo, ga tako rekoč dodajamo h Kristusovemu trpljenju in izvršujemo po njem velike reči za rešitev in posvečenje duš.

Kakor gre senca za človekom in se neločljivo plazi ob njem, tako je trpljenje spremljalo Barago od mladosti do dneva smrti.

Njegova duša je bila silno nežna in potrebna ljubezni; pa sta mu oba roditelja umrla že v deški dobi. Ostala mu je le še dobra sestra Amalija; ko se je omožila, je pa morala obračati svojo ljubezen predvsem svoji družini. Baraga je bil torej v letih, ko je človek najbolj potreben ljubezni in ljubečega vodstva, skoro popolnoma osamljen.

Ako prebiramo njegov dunajski dnevnik, beremo v njem tople besede o zaupanju na božjo previdnost. Zakaj pa mu je ta verska resnica tako živo stopila pred oči? Zato, ker je živel v velikih, nam nepoznatih borbah in bridkostih in je iskal pri Bogu opore in tolažbe.

V bogoslovju je bil od vseh tovarišev prijazen, a od vseh odmaknjen. Zakaj neki? Ker ga je njihova janzenistovskojože-finska miselnost žalostila in mučila.

Na prvi kaplanski službi v Šmartinu pri Kranju je začel za najlepšimi dušnopastirskimi načerti in s silno vnemo; tudi dušnopastirskih modrosti mu ni manjkalo. Pa je bil takoj sredi nasprotovanja in bridkosti. Župnik in kaplani, sami jože-finci, so bili njegovi nepomirljivi nasprotniki, ker jih je lovilo od njega popolnoma drugačno pojmovanje duhovske službe. Pač je moral veliko prestat od njih, saj so ga nazadnje tožili na škofijstvo in dosegli, da je bil kazensko prestavljen v oddaljeno in zanemarjeno metliško župnijo.

Tudi ondi ga je čakalo trpljenje. Dušnopastirska vnema ga je spravljala v navzkrižja z dekanom in z duhovskimi tovariši, čeprav ga je osebno bila sama dobrota in potrepljivost. Bil je eden tistih, ki morajo šele z delom naporno dokazovati predstojnikom, da niso tako popolnoma nepo-

rabni in nekoristni. Šele s pisanjem knjig si je Baraga pridobil pri njih nekoliko ugleda. Ko je bil v Ameriki takoj ves srečen, je pač bil tudi za to, ker so mu minile krivice, ki jih je bil užil od predstojnikov in stanovskih tovarišev — jože-fincev.

V misijonem življenju so ga spremljale zopet drugačne težave. Iz gradu je bil doma in je v ljubljanskih šolah in na Dunaju imel vsestransko dobro oskrbo. Tu so ga sprejemale drvarnicam podobne hišice pod svojo propuščajčo streho. Niti najpotrebnejšega ni imel. Divjaki so ga imeli radi, a razen ljubezni in poslušnosti mu niso mogli skoro ničesar nuditi. Stradal in prezebal je med njimi. Trlo ga je podnebeje, saj je okoli Gornjega jezera mrzlo večina do julija in včasih že v septembru začne naletavati snež.

Nepopisno je Baraga trpel na svojih misijonerskih potovanjih. Po cele dneve in tedne se je moral metati po debelem snegu na okornih, težkih krpah, ki so ga žulile do krvi. Prenočevati je moral ali v zapuščenih kočah, brez prave strehe, ali na dračju ob ugasajočem ognju, večkrat tudi na snegu. Ves premražen je trepetal in čakal jutra. Na potovanjih sta ga spremljali lakota in žeja. Znoj mu je mnogokrat sprotil leden in kapal kakor jagode po licih. Plazil se je čez gore, bredel preko narastlih potokov in ves moker nadaljeval pot. Na tisoče milj je sključen prečepel na ozkem čolnu ali pa na pasjih sanjah, v vedni nevarnosti, da utone ali da ga napadejo volkovi.

Kako težko je pač prenašal popolno pomanjkanje vsake omike med Indijanci, — on, ki je vendar bil tako izobražen!

Neprestano je moral živeti sredi umazanih, nesnažnih in surovih Indijancev, ki so mu tudi s svojo zahrbtnostjo in drugimi slabimi lastnostmi zbujali stud in odpor. Na starost so mu nekoč usli izpod peresa stavki, ki povedo, koliko so mu prizadeli tudi spreobrnjeni Indijanci; prvi njihov krščanski rod je bil še poln poganskih strasti in grdih navad.

Protestantski pridigarji so ga zasledovali kakor zli duhovi in mu skušali uničevati ter kvariti duhovno setev.

Na drugi misijonisti postojanki, v Grand Riverju, je moral imeti hišico varno zaklenjeno, da ga niso napadli divjaki, nahujskani od belih. Nekeč so napol pijani štiri ure tulili okoli njegovega stanovanja, da bi ga ubili.

Ko je nekoliko ublažil miselnost otavskih Indijancev, jih je moral nenadoma zapustiti. Državna oblast je zahtevala njegovo odstranitev, da je potem nad Indijanci lahko brez odpora izvršila krivično razlastitev zemlje. Moral je k ocepjevem in se učiti zopet njihovega jezika.

Kolikokrat je bil tudi kot škof brez vsakega denarja, brez vsake podpore! Svoje misijonstvo je pa moral sam zdrževati in ni od države prejel nikakih prispevkov! Dolgovi so ga mučili in skrbeli vse življenje, — njega, ki je vendar bil tako vesten in v vsem urejen. Denarja večkrat niti za najnujnejše ni imel, v srcu je pa nosil silen krik po dušah in po delu zanje. Tudi v Ameriki je med duhovščino našel premalo umevanja; moral ji je vedno iznova dopovedovati in včasih tudi ostro nastopati.

Ko je dobil saultsko škofijo, ni imel ničesar: ne cerkve in ne šol, ne duhovnikov in tudi ne vernikov; moral si jih je šele sprebrniti ter jim oskrbeti duhovnikov, svetišče in šol.

Od duhovnikov je bil nešteto krat ponižan in zaničevan, nešteto razočaran je doživel pri njih. Sprejeti je skoro moral vsakega, ki se mu je ponudil, potem je pa večkrat videl, kako nepopolne delavce si je nakopal na glavo. Zaradi njih je včasih skoro zdvajal nad lastnim zveličanjem.

Težave so mu povzročali redovniki, bridkosti so mu nakladale redovnice. Videli so, kako jih potrebuje, zato so temu primerno nastopali. Nekateri dobri duhovniki so ga zapustili in šli v druge škofije, kjer so bile ugodnejše, bolj ustaljene razmere. Ni zlepa kakšnega škofa mitra tako težila kakor Baraga.

Ako beremo njegovo »Molitev za moč in oporo v bridkostih«, vsaj nekoliko zasluštimo, kolik trpin je bil.

Najhujše trpljenje mu je pa Bog prihranil za zadnji dve leti življenja. V Baltimoru ga je zadel kap; nekoliko se je opomogel od nje, a delati ni mogel več, — četudi ga je delo obkrožalo od vseh strani. Űpniki so brezobzirno zahtevali svoje, on pa ni imel nič denarja, vse podpore iz Evrope so presahle. Ni mogel ne mesevati ne moliti brevirja, tudi duhovne tolažbe torej skoro ni več imel. Jezik mu je obromel, da je moral s tresočimi se rokami trudoma izražati svoje skromne želje. Izgubil je tudi poživljajoče spanje. Na stolu sklonjen je ždel in trpel na duši in na telesu, dokler ga božja poslanka — smrt 19. januarja 1868. ni prišla rešit. — njega, pravičnega Joba.

BARBARANA

Ker se pripravljamo veliko tržaško romanje na Barbano in ker tudi Goričani radi obiskujejo ta Marijin otok, zato želimo napisati nekaj vrsti o Marijini slavi na Barbani.

Staro verodostojno poročilo pravi, da so bili v prvih stoletjih na sedanji Barbani umorjeni mnogi kristjani iz sosednjega Gradeža in Ogleja. Na tem otoku, orošenem z mučniško krvjo, si je Mati božja določila svoje svetišče. V času oglejskega patriarha Elije 572 - 587 sta se na tem otoku pred krvočnimi Arijanci skrivala dva krščanska moža iz Trevisa (Barbano in Tarilezzo). Neko jutro sta našla na otoku kip Matere božje in označene fundamente za cerkev. Pobožni patriarh Elija je dal nato postaviti prvo kapelico, okrog katere so kmalu postavili samostan. Prvi redovni predstojnik — opat je bil Barbano, po katerem ima otok svoje ime. Zgodovinsko leto Marijine slave na Barbani je 582. Vse do 15. stoletja so to Marijino božjo pot upravljal benediktinci; leta 1577 pa so se tu naselili redovniki frančiškani. Pozidali so novo veliko cerkev, zvonik, samostan in šele sedaj se je začelo veliko romanje iz vseh sosednjih dežel na Barbano. L. 1779 so frančiškani zapustili Barbano in vse do naših časov so razni duhovniki upravljali Barbano. L. 1904 pa je tedajni goriski kardinal in nadškof Jakob Misija izročil Barbano frančiškonom dalmatinske provincije. Ti duhovniki so pozidali vso današnjo Barbano, uredili malo pristanišče za ladje in obzidal otok na dveh straneh.

Bolj kakor ta zgodovinska dejstva je za katoličana razveseljivo to, da je bila Barbano skozi 15 stoletij središče Marijinega češčenja. V 13. stoletju je divjala v Gradežu in v sosednjih obrežnih vaseh kuga. Tedaj so napravili veliko zaobljubo, da bodo vsako leto v veliki procesiji obiskali Marijo na Barbani. Marija jih je kuge rešila in mesto ni izumrlo; zato od l. 1237

do danes niso nobeno leto opustili zaobljubljene procesije. V 19. stoletju so našli vsako leto čez 30.000 romarjev, leta 1919. pa 45.000. V knjizi iz katere jemljemo te podatke, je zapisano tako: »romarji prihajajo od Tagliamenta do Istre, Benečani, Goričani, Tržačani; Slovenci niso nikoli prenehali s svojimi skupnimi romanji na Barbano.«

V drugem članku smo že objavili nekaj posebnih podatkov, ki so nam jih poslali prijatelj patri z Barbano. Od 15. stoletja dalje so slovenski romarji prihajali na Barbano. Mi gremo letos na Barbano zato, da se sredi tega žalostnega stoletja po svetlem zgledu pradedov zahvalimo Mariji za vztrajnost v sveti veri. Danes ni lahko biti kristjan! Vztrajali smo z Marijino pomočjo, vztrajali bomo pod njenim materinskim varstvom!

Posebnosti na Barbani

Svetišče je dolgo 40 m in 21 široko. Ima tri velike ladje. Nad velikim presbiterijem je veličastna kupola, v kateri je središča slika Marijina slava »Brezmadežna Spočetja«, kateremu je cerkev posvečena. Druge stranske slike ponazorjujejo Marijino pmoč krščanskim narodom v zgodovini. Po vseh stenah je vse polno zahvalnih slik za prejete milosti. Za glavnim oltarjem so v zadnjem letu postavili nove velike orglje. Marijin kip na glavnem oltarju je lesen. Do l. 1922. so ga po stari navadi odedali v dragoceno svilo, sedaj pa je okusno prenovljen in prebarvan. — Prava izrednost v cerkvi je kropilnik pri velikih vratih. Tega si vsak romar z veseljem ogleda. Izdelal ga je v našem času frančiškanski brat Klavdij Granzotto. — Na otoku je še iz l. 1858. lepa kapelica, posvečena Brezmadežni. Na tem kraju sta moža Barbano in Tarilezzo našla Marijin kip. Lepo slikana kapelica ima ime kapelica prikazovanja.

Verske razmere na Alaski

Alaska leži na skrajnem severozahodnem koncu Severne Amerike in je radi svoje visoke severne lege zelo redko naseljena. Svoje čase je spadala k Rusiji, a ta jo je l. 1867. prodala Združenim državam S.A. za sedem in pol milijona dolarjev.

Pomen Alaske je zadnja leta zelo narastel; dandanes se govori o njej kot o morebitnem bojišču v prihodnji svetovni vojni, obenem pa tudi kot o deželi visokih gospodarskih izgledov.

Alaska je približno pet krat večja kot Italija, a ima dandanes le okoli 132.000 prebivalcev. Od teh je 20.000 katoličanov, 65.000 protestantov, 8.000 drugih kristjanov, okoli 1.000 judov in okoli 38.000 poganov, to je Eskimov in Indijancev, ki so prvotni prebivalci te dežele.

Katoliške misijone na Alaski vodijo očetje jezuiti province Oregon. Misijonska družina šteje poleg apostolskega vikarja še 26 očetov jezuitov in 9 drugih duhovnikov. Pomaga jim 7 jezuitskih bratov in 73 redovnic iz petih različnih kongregacij, ki so zaposlene v različnih bolnišnicah in drugih zavodih.

Po zadnji svetovni vojni so se gospodarske in socialne razmere na tem polotoku občutno spremenile. Združene države so porabile za vojaško obrambo te dežele, to je za vojaška letališča in radarske postaje, na milijone dolarjev. Vsi ti milijoni dolarjev in vsa ta ogromna dela so se

NEDELJSKA MOLITEV

VSEMOGOČNI IN USMILJENI BOG, KI OD TVOJEGA DARU PRIHAJA, DA TI TVOJI VERNIKI DOSTOJNO IN HVALEVREDNO SLUŽIJO; DAI NAM, PROSIMO, DA BOMO BREZ SPOTIKE HITE-LI K TVOJIM OBLJUBAM.

Koledar za prihodnji teden

5. avgusta. NEDELJA. 12. pobinkoštna; Marija Snežna.

6. PONEDELJEK. Gospodovo spremenjenje.

7. TOREK. Kajetan, spoznavalec.

8. SREDA. Cirijak, Larg in Smaragd, mučenca.

9. ČETRTEK. Janez Vianej, župnik, spoznavalec.

10. PETEK. Lovrenc, mučenec.

11. SOBOTA. Suzana, devica in mučenica.

ŠIRITE NAŠ LIST!

Titova demokracija

V italijanski enciklopediji Treccani sem med vojno bral, kar je rajni duce zapisal o fašizmu in demokraciji. Na njegove besede sem se spomnil, ko sem v nedeljo pregledoval Primorski dnevnik in bral v njem besede, ki jih je Tito izgovoril ob priliki proslave dneva vstaje v Bosni na planini Kozara. Takole je dejal jugoslovanski duce: »Na zahodu so ljudje, ki pravijo, da bi zdaj, ko smo že storili to in to na poti demokracije, morali dovoliti tudi ustvarjanje več političnih strank, da pri nas ne bi bil več sistem ene stranke, ker da je to po njihovem mnenju diktatura. Mi pa pravimo, da ti ljudje ne razumejo naše dežele in da nočejo razumeti, da bi pri nas uvajanje nekaterih novih političnih strank pomenilo, da hočemo razbiti našo deželo...« Če bi Tito pogledal v enciklopedijo Treccani, bi ugotovil, kako zelo se njegov nauk o eni stranki ujema z Mussolinijevim mnenjem o »samo eni stranki v državi« (partito unico), ki je nositeljica državne moči in enotnosti ter blagostanja ljudstva. Tudi pri Mussoliniju bi Tito našel, kako se posmehuje demokratičnim državam z več strankami in njihovi slabosti ter se hlali z granitno trdnostjo svoje države. Vse to je rajni duce povedal pred Titom. Pokazal pa je s svojim zgledom, da sistem več strank ne razbija države, temveč da jo razbijajo mali diktatorji, kot je bil on sam in je sedaj za njim Ti-

to. Ko je italijansko ljudstvo razbilo sistem fašistične enotne stranke in uvedlo demokracijo z več strankami, se enotnost italijanske države ni prav nič porušila in danes stoji Italija vsaj tako trdno, kakor je stala leta 1940. Tako se godi sedaj tudi v Jugoslaviji. Enotnost države ogroža ravno Titova komunistična partija, ki je kriva, da jugoslovansko ljudstvo vedno bolj sovraži režim in z njim vred na žalost tudi jugoslovansko domovino. Zato pa bežijo iz nje kot iz ječe, podobno kot so bežali prej iz fašistične Italije. Na meji jih pa čaka enaka usoda: granicarji z mitro, ki jih streljajo kot ujetnike bežeče iz prisilnih taborišč, kakor so nekoč milični streljali za ljudmi, ko so iz Italije bežali v Jugoslavijo. Strelji pri Rdeči hiši, ko so padli pred očmi italijanskih stražnikov štirje Jugoslavoani, strelji na Matajurju, ko je pred štirinajstimi dnevi obležalo pet beguncev in številni drugi primeri obupanih ljudi, ki tvegajo rajši smrt kot življenje v FLRJ, pričajo dovolj glasno, kakšno je Titova demokracija, bolj glasno vpijejo kakor pa Anglež Morrison v Londonu ali pa člani svetovne zveze cerkva v Beogradu. Titove izjave nam dovolj jasno pričajo, kakšno demokracijo je uvedel; obup jugoslovanskih narodov pa tudi dovolj zgovorno napoveduje, kakšen bo konec Titov in vseh njegovih podrepanikov. Šli bodo za svojim vzornikom dučem!

Francoske težave

Trije tedni so že minili in Francija še vedno nima svoje vlade. Številni politiki so že poskusili svojo srečo, a do sedaj še vedno zaman. Nesporazum med tako zvanimi strankami sredine je preglobok, da bi se mogle združiti na enotnem delovnem programu, posebno daleč na razen so si socialisti in pa ljudsko republikansko gibanje (krščanska demokracija). Ti dve stranki, ki obe spadata k sredini ter sta do sedaj sodelovali v vseh prejšnjih vladah, se za sestavo nove vlade ne moreta več sporazumeti iz naslednjega razloga: Republikansko gibanje zahteva državno podporo za privatne šole. Temu pa se z vsemi silami upirajo socialisti. Stvar je namreč sledeča:

Francoska javna šola je vsa ver-

Pogajanja v Kesongu

Se vedno nobenih zaključkov pri pogajanjih v Kesongu. Komunisti trgovarstvo vztrajajo pri svojem. Hočejo namreč, da se čete OZN umaknejo na 38. vzporednik. Svetovna javnost, zlasti tpinčeni korejski narod, zaman pričakujejo rešitve. V južni Koreji se pa vršijo razne manifestacije proti ponovni delitvi lastne države. Na raznih odsekih fronte se pa še vedno vršijo srditi boji.

Italijanska vlada

Te dni je De Gasperi sestavil svojo sedmo vlado, ki je v bistvu enaka prejšnji. Le Sforza ni več zunanji minister, kajti nadomestil ga je De Gasperi sam, kakor smo že napovedali. O novi vladi pravi angleški list »Times« sledeče:

»Zdaj se bo lahko De Gasperi še bolj posvetil zadevam zunanje politike, kjer ga čaka več važnih nalog. V kratkem bo prišla v razpravo revizija italijanske mirovne pogod-

be, kar bi lahko služilo kot priložnost za odstranitev razlik, ki obstojajo med Italijo in Jugoslavijo. De Gasperi je verjetno edini italijanski državnik, ki je dovolj močan, da premaga težave pri ustvarjanju tesnejšega in trajnejšega prijateljstva med obema državama. Zdaj ko je Tito nedavno namignil, da se je pripravljen sporazumeti o Trstu, bi bilo slabo, če Italija ne bi izkoristila te priložnosti.«

GOSPODARSTVO

Bolezen na krompirju — pred 160 leti

Pred 100 leti je bil krompir mogoče za prehrano še bolj važen, kot danes. Pri celih narodih, posebno v srednji in severni Evropi je bil glavni sestavni del hrane. Nikjer pa ni bil tako važen kot na Irskem, kjer je še danes glavna jed.

Pred 100 leti pa je razsajala povsod v Evropi na krompirju zelo huda peronospe-

ra, ista kot danes napada trte, krompir, pa tudi paradiznike, papriko, tobak in jajčevce. Vsled peronospora je bil pridelek krompirja zelo pičel in v večjem delu Evrope je radi tega nastopila lakota, najhujša na Irskem. Samo Irceev se je takrat izsclilo več stotisočev, iz cele Evrope pa so odšli milijoni v novi svet — v Ameriko.

Iz tega razvidimo, kakšne važnosti so boleznici na naših kulturnih rastlinah. Poleg

boleznici glivičnega značaja (peronospora je taka) imamo tudi različne živalske škodljivce, ki so tudi usodno posegli v kmetijstvo. Od teh naj omenimo za preteklost predvsem trtno uš (filoksero), ki je marsikje uničila vinogradništvo tako, da si ni več opomoglo. V naši bližini se je to zgodilo v Vremski dolini.

Danes imamo sicer razne pripomočke proti različnim škodljivcem na rastlinju, vendar je mogoče, da bodo ti škodljivci zmagali, če se ne bomo dovolj vztrajno proti njim borili. Tu naj omenimo predvsem karpaje. V Italiji in v Jugoslaviji morajo letno posekati na stotisoče še mladih sadnih dreves, ki jih je uničil kapar San Josè.

Potrebno je, da naši kmetje spoznajo škodljivce našega kmetijstva in organizirajo proti njim borbo, ker je učinkovita le organizirana borba.

Nastopil bo drugi rod kiseljaka

Če nisi zamoril prvega roda kiseljaka in nisi ob cvetju škropil ali prašil z arzenatom, potem imaš računati z močnim drugim rodov tega škodljivca.

Za pobiranje istega pa sedaj ne moreš rabiti arzenata, ker grozde začne dozorevati in ne vemo, če bi ga dež pravčasno opral. Sicer pa arzenat ni tako dobro sredstvo, kot je DDT in še druga. Arzenat ubije oziroma zastrupi samo ono živalico, ki je požrla del s strupom poškopljene ali oprane rastline. Metuljčka ne ubije, ker ta ne žre več temveč le polaga jajčka. DDT pa ubije vse metuljčke, jajčka in morebitno že izleglo zalego. Razen tega ni DDT škodljiv za ljudi, kar je zelo važno pri dozorjavajočem grozdu.

V tej dobi je proti kiseljaku najprimernejši DDT v obliki »gesarolae«, bodisi za prašenje bodisi za škropljenje.

Meso po nižji ceni

Povpraševanje po mesu je vedno večje, poraba vedno višja. Zato pa se mnogo znanstvenikov in praktičnih živinorejcev peča z vprašanjem, kako dvigniti pripravek na mesu. Kot so ZDA vodilne v marsikaterem vprašanju, posebno pa gospodarskem, so tudi v tem. V tem oziru se uveljavljata vedno bolj dva postopka, ki bosta zrevolucionirala živinorejstvo. Ta dva postopka sta:

1) Dočim so v ZDA dosejaj gojili klavno goved od 650 do 700 kg žive teže, se zadovoljijo sedaj s težo 400 do 500 kg. Za dosedo te teže pa prihranijo znatno na času in stroških. Dočim je bila prej goved dozorela za zakol v 3 do 4 letih, zadostuje sedaj 12 do 24 mesecev. S tem pa se izboljša tudi dobrotva mesa, ki je nežnejše in pa bolj gosto, poleg tega pa cenejše.

2) Drugi postopek pa je še bolj revolucionaren; tiče se prehrane. Sicer ta postopek še ni posplošen, je pa že postal preizkusno dobo. Zadeva pa je naslednja:

Pred 10 leti je bil penicilin redkost, zelo drag in ga večkrat ni bilo mogoče dobiti, četudi je bilo v nevarnosti človeško življenje. Danes pa je penicilin že toliko in po tako nizki ceni, da ga ameriški živinorejci že mešajo med živalsko krmo. Uspehi so presenetljivi. Penicilin, aureomicin, streptomisin, terramicin in kot se imenujejo drugi uničevalci bakterij in njih posledice, povzročajo da se živali hitreje razvijajo in da so bolj zdrave. Živali dosežejo prej tržno velikost in porabijo za to mnogo manj krme.

Dosedanje izkušnje pravijo, da se lahko pospeši rast prašičev za 30% z dodatkom količine penicilina, ki stane komaj 2% toliko, kot ostala navadna krma. Pri piščancih dosežejo celo porast za 45%. V prašičjih gnezdih je vedno kakšen zahterjen prašiček, ki v rasti in razvoju daleč zaostaja za drugimi. Ta zaostalo v razvoju izgine, če se prašičkom prinese med hrano nekoliko aureomicina. Glede tega so nadalje ugotovili, da so po 84. dneh tehtali 42 kg prašički, ki so dobivali tudi aureomicin, in le 30 kg oni brez tega.

Takih primerov in izkušenj je danes že nebroj. S poskusi pa nadaljujejo.

Seveda se to vrši le v Ameriki, nekoliko tudi v Angliji. A na vrsto pridemo tudi mi, tudi naša živinoreja se bo tega okoristila. Saj Zveza narodov je zato ustvarila FAO, kar je kratka za »Mednarodni kmetijski in prehranski urad«, da se doznajna in izkustva posplošijo v prid trpečega človeštva.

Torej se bo zvišala proizvodnja mesa.

Jasno pa je, da ne bodo dajali penicilina in drugih podobnih snovi samo živalim med krmo, temveč da jih bodo mešali tudi med mleko za otroke. V tem oziru že delajo poskuse in opazujejo...

Odgovor kulturnim boljše v ikom

Titovski komunizem je v Jugoslaviji, že posebno pa na Svobodnem tržaškem ozemlju, v vedno večjih škripih. Politično, gospodarsko in vojaško lahko še životari samo po milosti ameriške pomoči, ki mu počasi, pa neizogibno piše usodo. Ta pomoč uradno ni vezana na nobene politične pogoje. Vsi pa dobro vemo, da Amerikanet pošiljajo Jugoslaviji dolarje in drugo samo za določene namene.

Tako na primer ne marajo dati nobenih podpor za nadaljnje izvajanje blažne petletke, s katero je Kidrič spravljal državo v popoln gospodarski polom. Ameriški živč je začel prihajati, toda prej so morali titovci ustaviti vsako prodajanje življenjskih potrebščin v tujino. Zaradi tega je njihova trgovinska bilanca postala čez noč pasivna za stotine milijonov dolarjev. Prav tako ne sme noben ameriški belič iti za plačevanje titovske propagande v zahodnem svetu.

Zaradi tega so morali titovci zadnje mesece zapreti mnogo svojih propagandnih ustanov v tujini ter odpustiti množico svojih plačanih agentov. Amerikanci kljub vsemu niso tako kratkovidni, da bi Tita podpirali proti kominformu zato, da bo z njihovim denarjem na Zahodu širil svoj komunizem, ki je v bistvu in po končnih ciljih isti kakor kominformistični.

Ozadje vpitja

Ta zagata je posebno vidna in občutna na Svobodnem tržaškem ozemlju. Politično so titovci igro tu izgubili najprej ob razdoru s kominformom, ko jih je zapustilo vse, kar je bilo dotlej z njimi zaradi komunističnega prepričanja. Drugi del poloma je prišel, ko so se ob njihovem mešetarnjenju s Trstom odprle oči tistim nekomunistom, ki so videli branilko slovenskih narodnih koristi. Tako je v titovskem taboru ostalo samo tisto, kar je bilo v službah po nešteto njihovih gospodarskih in »kulturnih« ustanovah.

To se je povsem jasno pokazalo pri volitvah leta 1949, ko niso za titovsko listo glasovali niti vsi tisti, ki so bili od njih naravnost plačani. Vendar so titovci s pomočjo tega obširnega plačanega stroja lahko še vedno nganjali na Tražaškem široko in bučno politično propagando za svoj komunizem.

Zadnje mesece pa se je ameriška pomoč začela poznati tudi tukaj. Titovci so morali likvidirati dve tretjini svojega političnega propagandnega aparata. Prodati so morali najprej »Corriere di Trieste.« Potem so morali ustaviti »Ljudski tednik.« Nato je prišel na vrsto »Glas mladine.« Enaka usoda menda grozi njihovi reviji »Razgledi.« Pred štirinajstimi dnevi so ustavili svojo propagandno časniškarsko agencijo ATI (Agencija Triestina Informazioni), ki je sama žrla milijone in milijone denarja, izmogačnega iz trpečega ljudstva v Jugoslaviji. Dalje so likvidirali vrsto gospodarskih podjetij, kjer je imelo kruh lepo število njihovih agentov. Iz tistega, kar je ostalo, so odpustili ali poslali v Ljubljano novo vrsto svojih aktivistov. Prišli so tako na prva, da v tiskarni »Primorskega dnevnika« tiskajo »Cittadello«, najbolj šovinistični in najbolj zagrizeno protislovenski italijanski list v Trstu. Tako zdaj — vse zaradi ljubih lir — lahko uganjata pod isto streho najnovejšo fratelanco dva cvetova dveh totalitarnih kultur — Mirko Dreck in tovariš Ravbar.

Za vsu politično propagando titovstva na Tržaškem je zdaj ostal samo še »Primorski dnevnik«. Ta pa svoje naloge še zdaleč ne more opraviti, ker zadnje čase objavlja več uradne ameriške in britanske propagande proti komunizmu, kakor vsi drugi slovenski listi skupaj.

»Kultura« v službi propagande

Toda titovci bi ne bili komunisti, če bi se kar tako na lepem odrekli propagandi za svojo stvar vsaj tu na Svobodnem tržaškem ozemlju in če ne bi tako ali tako dali duška svojemu razumljivemu osnovnemu sovražstvu do zahodne demokracije in svobode. To demokracijo in to svobodo skušajo, kljub svojemu besednemu sporu s kominformom, izpodkopavati s tem, da že dve leti pošiljajo na Zahod množice sovjetskih in kominformističnih volonov. Teh se sami boje, toda njihov strah in njihova ljubezen do Zahoda kljub Titovim izjavam nista tolikšna, da bi jih vrnil tja, kamor spadajo.

Ker je politična propaganda njihovega komunizma zaradi brezpogojne ameriške pomoči in zaradi splošne kompromitiranosti titovskega režima pri tukajšnjih Slovencih skoraj nemogoča, so to nalogo na

Tržaškem zdaj zaupali tako imenovanemu »kulturnemu« sektorju. Slovensko narodno gledališče je po svojem politkomisarju dobilo nalog, da mora začeti vprižirati izrazito marksistična in titovsko-boljševiška dela.

In tako so spravili na oder, oziroma na igrišče Kreftove »Celjske grofe«. Ta stvar je v vsej slovenski književnosti edina, ki povsem odgovarja načelom in zahtevam partijske literature in zapovedane umetnosti; potvarja slovensko zgodovino kot ohranjalno slovenskega narodnega bistva in narodne zavesti, je počestno protivverska ter z odra z razkošno in zaslepljujočo vsiljivostjo oznanja marksistično-leninistično-stalinistični dialektični materializem in njegova prevratna načela. Skratka, pod krinko kulture in umetnosti širi boljše v ikom najčistjšega moskovskega kova. Pomisliti moramo, da je bilo delo napisano l. 1932 in popravljen l. 1945, torej v času, ko so titovski komunisti bili eno s Stalinom in ko so njihovi kulturniki pisali ne po navodilih iz Ljubljane ali Beograda, marveč po zapovedih Ždanova in po liniji »Literaturne Gazete«. Zaradi tega Kreftovo delo lahko mirno označimo za pravo kominformistično propagandno literaturo, s katero hočejo titovci v Trstu izpodkopavati ne le osnove slovenskega narodnega bistva, marveč tudi osnove zahodne omike in izročila.

Zahtevamo odgovor

Naš list je v svoji oceni vprižoritev »Celjskih grofov« označil za kulturni boljše v ikom in za nov poskus zakrknane komunistične penetracije na tako kočljivem delu Evrope, kakor je prav Svobodno tržaško ozemlje. Da je ta njegova ocena bila pravilna, pričla godovniški srd »Primorskega dnevnika«. Ta je v dveh številkah odgovoril z običajno marksistično-dialektično zbirko zmerjanja, v katerem se mešajo jezuiti s Špansko inkvizicijo, protireformacija s »Slovenskim domom«, dr. Mahnič in dr. Ehrlich s korporativnim sistemom, Stanko Canjkar in Edvard Kocbek s hlinokovi, »bela garda«, »črna roka« in podobna barvita strašila s Primožem Trubarjem, samostojna Slovenija in Mirko Javornik s kominformom in podobno, »domačinie« in »preudarni tržaški katoličani« s Cankarjevo »Erotiko« in tako dalje, kakor more pač fantazirati le zmedena marksistična duša, ki ji je l. 1948 vzelo edini kompas. Dalje vsebuje to godovniško zmerjanje celo vrsto zgodovinskih in stvarnih laži, kakor jih je sposoben zagrešiti le kak zapozneli nosilec diktature duševnega proletariata. Skratka, »Primorski dnevnik« je veliko napisal, a nič povedal, kakor je že njegova žalostna usoda. Ni pa »Primorski dnevnik« odgovoril na našo temeljno in osrednjo trditve; namreč, da so »Celjski grofje« izrazito marksistično tendenčno in propagandno delo, torej kulturni boljše v ikom.

Sodba njihovih prič

To trditve ponavljamo. V dokaz, da je resnična, navajamo dve priči. Prva je dr. Vladimir Bartol, uradni gledališki kritik »Primorskega dnevnika«. Ta je prav v tem listu dne 17. julija 1951 v svoji oceni »Celjskih grofov« zapisal, da je Kreftova drama zgrajena realistično, »na ideoloških principih marksističnega tolmačenja zgodovine.«

Druga pričja je literarni zgodovinar in partijec dr. Anton Slodnjak. Ta je v isti številki »Primorskega dnevnika«, v kateri se nepodpisani srditi ideolog titovske kulture zaganja v naš list, zapisal o Kreftovem dramskem delu, zlasti o »Celjskih grofih«, da je »iz njih videu antiexpresionistični napor gledališkega kritika in marksisista, ki hoče iz polemičnih pobud proti starejši romantični ali sodobni impresionistični ter ekspresionistični podobi in razlagi nekkih zgodovinskih dob in oseb dati njihovo gledališko učinkovito, sociološko pravilno in socialistično idejno sliko.«

S preprostimi besedami se to pravi, da so »Celjski grofje« in vsa druga Kreftova dela marksistična in da pisatelj v njih hlasta po čim večjem in cenenem odrskem učinku, ki ga je pri preprostom gledalcu najlažje doseči z živimi konji, psi, milijonskim prizoriščem, (ki so ga plačali brezimni slovenski proletarci s svojim suženjskim delom) in pijanimi fratri. Tudi to plat Kreftovega in Babičevega mojstrstva je že pred nami poudaril dr. Vladimir Bartol. Če torej »Primorski dnevnik« ne mara ali ne more odgovoriti nam, naj postavi na laž vsaj ta lastna »prekaljena« in »izgrajena« strokovnjaka.

(Nadaljevanje prihodnjic)

STRŽAŠKEGA

Kako je s počitniškimi kolonijami za slovenske otroke v Trstu

Vsako leto odide iz Trsta velik del šolske mladine na počitnice v kraje, kjer je bolj hladno podnebje in dober gorski zrak. Tudi s slovensko dečo je tako. Otroci so tako šibki in bolehnii, delavska stanovanja so tako tesna. Največ slovenskih otrok je v preteklih letih odhajalo v Jugoslavijo; v lanskem letu jih je bilo na kolonijah v Jugoslaviji preko tisoč. Mnogo staršev pa ne želi dati otroka v Jugoslavijo. To so posebno starši, ki jim je skrb za dobro versko vzgojo otroka. Največja bojazen za otroke pa je dejstvo, da se čutili starši od otroka, ki je v Jugoslaviji, nekako odrezane. Iz teh razlogov so se pričele že v letu 1946. organizirati kolonije za slovenske otroke v Trstu tudi izven Jugoslavije. To skrb so prevzeli slovenski kateheti. To delo je pozneje sporazumno s slovensko duhovščino prevzelo Slovensko karitativno društvo (Slovak). Te kolonije so se doslej vršile v Tomaju, Žabnicah, Naborjetu, nato spet po vrsti dve leti v Žabnicah. Te kolonije so se naslanjale na zasebne zbirke poštvalnih slovenskih dobrotnikov, del živeža pa je prispevala mednarodna ustanova »Aiuti internazionali« — »Mednarodna pomoč«. Organizatorji pa so zvedeli, da dobivajo take kolonije po drugih državah tudi denarno pomoč iz nekega mednarodnega fonda. V Trstu pa je odgovarjala oblast, da italijanske kolonije za Trst podpira italijanska vlada, za slovenske kolonije pa ni nobenih fondov. Kljub temu je »Italijanski rdeči križ« preko tržaške podružnice organiziral na prošnjo »Slovak« leta 1949. posebno kolonijo za 240 slov. otrok v Dolomiti (Campolongo), in sicer s slovenskim vzgojnim vodstvom, ki je zanj poskrbelo društvo »Slovak«, in administracija »Ital. rdečega križa«. V letu 1950. pa je tržaško predsedništvo področja poskrbelo za kolonijo za slovenske otroke (240) v devinski šoli. Za to kolonijo so dali denarna sredstva Zavezniki. Na Repentabru pa je »Slovensko dobrodelno društvo« organiziralo kolonijo za okrog 50 otrok. To društvo je tudi leto prej (1949) prispevalo iz svojih sredstev za kolonijo »Slovak« v Žabnicah. Poleg teh kolonij so se vršile manjše kolonije za dijaštvo, in sicer v kanalski dolini, največ na pobudo katehetov. Nekajkrat je poslala na kolonije svoje otroke tudi devinska občina, in to v lastni režiji. Vsako leto je kakih 50 do 100 slov.

venskih otrok odšlo v italijanske kolonije, kakega otroka so poslali skupno z italijanskimi celo na doljno Dansko.

Kako je pa s kolonijami letos. Ker je to delo še v teku, omenim za enkrat le slovensko kolonijo v Devinu, kamor je poslalo 14. jul. okrog sto otrok »Slov. dobrodelno društvo« in slov. kolonijo v Rigolatu v Karniji, kjer je od 18. jul. 123 slovenskih dečkov pod okriljem »Slovak«. Tem bo sledil drugi turnus z enakim številom. Denarna sredstva za te kolonije dajo zavezniki, ustanova »Aiuti internazionali« daje del živeža. Kolonije se vršijo pod nadzorstvom predsedništva področja, ki skrbi preko posebnega urada za kolonije »Ufficio colonie« za podrobno organizacijo tega dela. Kolikor je potrebno, poskrbi predsedništvo področja tudi za potrebni inventar. Vsi otroci so morali biti prijavljeni za kolonijo na šoli, ki so jo obiskovali. Pristojno učiteljstvo je moralo k tem prijavam dati svoje mnenje o gnotnem, stanovanjskem in socialnem položaju učenca, šolski zdravnik pa je dodal mnenje o zdravstvenem stanju otroka. Tako je bilo prijavljenih nad tisoč slovenskih otrok. Od teh odbere predsedništvo področja najbolj potrebne. Te si potem razdelita obe slovenski društvi, ki se pri tej razdelitvi ozirata na želje staršev. Uradniki na predsedništvu področja, pri uradu za kolonije, na socialnem odseku pri zaveznikih, pri mednarodni pomoči in tudi uradniki na videmski prefekturi so z ljubeznijo in skrbjo podpirali naše delo. Poleg kolonije za dečo osnovne šole je poskrbljeno tudi za dijaštvo: 34 dijakov je na posebni koloniji v Ukvah. Tem bodo potem sledile dijakinje. Verjetno bo to poročilo nepopolno in ga bomo o svojem času dopolnili s točnejšimi podatki.

Gorše razstavlja

Kipar France Gorše sporoča svojim prijateljem, znancem in vsem, ki se za umetniško kulturo zanimajo, da je v ulici Romagnina št. 11 dne 1. avgusta odprl v novem ateljeju razstavo svojih del. Razstava bo odprta do nedelje 5. avgusta vsak dan od 10. do 12. in od 17. do 20. Opozarjamo in prav iskreno vabimo vse, predvsem tiste, ki so si želeli videti zadnja kiparjeva dela.

† Nadškof Margotti

(nadaljevanje s prve strani)

Posebno poglavje, skrajno težavno in delikatno, a zato toliko bolj dragoceno, je bilo reševanje slovenskih ljudi iz ječ, konfinacij, koncentracijskih taborišč. Nadškof msgr. Margotti je naredil tu prave čudeže: dosegel je povratek desetih slovenskih konfiniranih duhovnikov; izposloval je oprostitev stotin in stotin slovenskih fantov in mož, deklet in žen, ki so bili pozaprti masovno v prvi polovici leta 1943 ter natrpni v ječah v Gorici, na Kostanjevici, v Trstu, v Zdravščini, v Gradiški, v Fossalonu, v Viscu ter odposlani v kazenska taborišča v Cairo Montenotte, v Fraschette, v Frosinone. V rokah imam šop zahvalnih pisem, ki so jih pisali Slovenci iz Tolmina, Erzelja, Goč, itd. goriškemu nadškofu, ker jih je bil rešil iz ječ in taborišč. S številnimi in napornimi pogajanjmi je celo dosegel, da bodo lahko iz taborišč izpuščene vse slovenske žene in dekleta, ki bi dobile zatočišče ali službo v notranjosti države, z izjemo obmejnih provinc. Ista ugodnost je bila razširjena tudi na fante, ki še niso dosegli starosti za vojaško obveznost in ki so bili vseno odpeljani v posebne delavske bataljone. Te ugodnosti se niso udeležile, ker se je bila medtem država skrhalo.

Med nemško okupacijo se je rešilno delo goriškega nadškofa še pojačalo. Njegov nastop je rešil marsikatero skupino ljudi, ki so bili določeni za transport v Nemčijo. Ko je zgorela vas Česta v svetokriški župniji na Vipavskem in je bilo vse ljudstvo odpeljano v Gorico, je prav nadškof rešil okrog 150 ljudi pred odgonom v Nemčijo. In to ni bil edini slučaj. Po drugi svetovni vojni je sree blagega nadpastirja čisto krvavelo. A bil je velik in trpljenju. Molče in odpušča je pil iz grenke kupe po-

niževanja in krivičnih obtožb. »Naj jim Bog odpusti, kot jim jaz!« je pravil. Redkokdaj je bil tako iskreno srečen in vesel, ko kadar je mogel poleteti med svoje slovenske škofljane. Ves zadivljen je bil nad prisrčno vdanostjo vernikov v Starem selu pri Kobaridu, ko je šel tjakaj posvetit glavni oltar, nad prijaznim sprejemom, ki ga je doživel v Kanalu pri birmovanju, zlasti pa v vseh vaseh devinskega dekanata na Tržaškem.

Med Slovence je bogato delil zaklade dobrotnega svojega srea, tudi po razmejtvu. Ustanovil je samostojne duhovnije v Jamljah, Dolu, Rupi, Jazbinah. Povezal je vse obrobne slovenske duhovnije v samostojni dekanat s sedežem v Štandrežu. Veliko je storil za obstoj Alojzijevejšča, za obratovanje Sirotišča. Izrecno je določil, naj vodijo škofijski uradi vse poslovanje dvojezično ter naj se vsaki stranki odgovori v njenem jeziku. Odlično očetovska je bila, končno, njegova dobrotnost za vse naše begunce, katerim je nudil ne samo pomoč, ampak tudi zaščito pri oblasteh in možnost povrnitve v urejeno življenje.

Ob mrtvaškem odru

V nadškofijski kapeli sv. križa v Gorici leži ogrjen v nadškofovske paramente knez nadškof msgr. dr. Karel Margotti. Čez njegov obraz je razlit slovesen mir. Slovesno dostojanstvo diha iz njegove postave... Slovenski človek stopa k mrtvaškemu odru, tiho moli za mir Njegovi duši, s tresočo se roko pokropi Spavajočega — v sleherni duši in vsakem sreču pa mora vzrasti dolžna beseda: »Hvala! Bog Ti povrni z blaženim pokojem v Gospodu!«

Zahvala „Katoliškemu glasu“

Uredništvo je prejelo posebno zahvalno pismo iz Trsta; glasi se tako:

Gospod urednik! V imenu mnogih se Vam zahvalim za članek »Kulturni boljše-vizem na Tržaškem«. Take resne besede v tem času tako silno potrebujemo!

Žal nam je le, da ni dal naš list znaka za alarm že pred požarom. Sedaj po toči zvoniti je že pozno. Krestovi zlagani »Celjski grofje« in izmaličeni Košutov »Hlapec Jernej« so v resnici za Tržaško pravi požar in toča. Noben miting še ni na Tržaškem napravil toliko škode in zmede kakor te kulturne boljševiske prireditve. Sicer so bili mitingi v začetku tudi zelo obiskani, dokler ni ljudstvo odprlo oči. A danes mitingov ni več! Ista usoda čaka te kulturno bojne prireditve! Čeprav so iz vseh tržaških vasi posebni avtobusi vozili gledalce v Trst, se vendar vsi udeleženci niso vračali zadovoljni. Še pred vašim jasnim člankom sem slišal navadne ljudi, ki so »Celjske grofe« obsojili kakor zasluzijo. Zdravega resnega Slovenca ne premetijo veliki zarometi, blesteči kostumi in razkošni oder, ki stane milijone! Prav ti naši zdravi Primorci so nam poročili, da se kulturni boljševizem ne bo prijel v naši zemlji!

Čeprav je prišel Vaš opomin za »Celjske grofe« prepozno, vendar ni brez koristi. Kakor se sliši, mislijo Vidalijevi komunisti iz Doline iti s Košutovim »Hlapecem Jernejem« po tržaških vaseh in tako sedaj pred volitvami slepiti preproste ljudi. Pametni se te boljševiske igre ne bodo udeležili, ker vedo, na čigav mlin teče voda. Sicer pa se katoličani dobesedno držimo javnega cerkvenega nauka v tej stvari: »Komur je mar krščanske kulture, ne bo sodeloval s komunisti na kulturnem polju«. (Pij XI. »Divini Redemptoris«) To pomeni: Četudi bi komunisti igrali nesporno versko igro, katoličan ne gre gledat, ker sicer s svojo vstopnino podpira organizirano brezboštvo, ki je od sv. Cerkve obsojeno!

Na to mislimo, katoličani, ko nas zopet presenetijo na ulicah in po vaseh veliki plakati za »Celjske grofe«, »Hlapec Jernej« in drugo boljševisko - miting kulturo! »Katoliški glas« pa naj z drugimi pametnimi listi pove pravočasno pravo besedo!

Naročnik s Tržaškega

Tržaško romanje na Barbano

To nedeljo 5. avgusta se povsod zaključil vpisovanje za skupno romanje na Barbano. Naj se prijavi vsak, kdor more. Pozneje vam bo samo žal. Romanje, ki ga vodimo tržaški duhovniki, bo tako pripravljeno, da boste vsi zadovoljni. V prvi vrsti se vsi zavedajmo, da je namen našega skupnega romanja svetoletni jubilejni odpustek in skupna zahvala Materi božji za veliko milost vztrajnosti v veri v teh hudobije polnih letih. Priporočamo, da bi romarji prejeli svete zakramente že doma, čeprav bo tudi možnost na Barbani.

Našega skupnega romanja se udeleži tudi prevzvišeni tržaški škof, ki bo za nas maševal in popoldne vodil procesijo po otoku. Točen spored bo objavljen v naslednji številki. Povdarjamo, da bo odhod iz mesta in dežele v nedeljo 12. avgusta ob 6.30. Ne pozabite osebne izkaznice. Vsi, ki ste se prijavili v knjigarni Fortunato, vzemite s seboj listek, ki ste ga dobili ob prijavi.

Rojan

Letošnji mesec julij se lahko imenuje mesec zlatomašnikov. Poleg vseh v listu že imenovanih zlatomašnikov je slavil v tihoti svoj zlatomašniški jubilej tudi veleč. g. prelat dr. Jakob Ukmar.

Rojanska Marijina družba, kateri je bil ustanovitelj in prvi voditelj, se ga ob tej priliki hvaležno spominja. Če je v naši fari ostalo nekaj duhovnega in slovenskega se imamo zahvaliti za Bogom le g. zlatomašniku. Ob tej priliki mu kličemo: ohrani ga Gospod še mnogo let v svojem vinogradu, podpiraj in krepečaj ga z milostmi, ki izhajajo iz neizčrpnihih božjih vreleev.

Naša srčna želja je, da bi bil ob 50 letnici naše družbe navzoč in nas tako navduševal s svojim bodrilnim naukom za bodoče krepostno življenje.

Rojanska Marijina družba

Naslednik gen. Blancharda

Poveljnik ameriških čet na STO-ju gen. Sebree je določil za namestnika poveljujočega gen. TRUST in za glavnega ravnatelja za civilne zadeve pri ZVU na anglo-ameriškem področju STO-ja gen. Johna L. Whitelawa.

Odgovorni urednik: Stanko Stanič
Tiska tiskarna Budin v Gorici

ZGORIŠKEGA

Duhovne vaje

Za dekleta bodo duhovne vaje kot napovedano pri uršulinkah v Gorici od 22. do 26. avgusta.

Za moše in fante pa se bodo vršile od 2. do 6. septembra.

Udeleženci obojih duhovnih vaj naj prinesejo s seboj rjuhe in drugo osebno perilo. Vzdrževalnina je za oboje po dva tisoč lir. Priglasiti se je treba ali pri Dobrodelni pisarni v Gorici ali pa pri domačih gg. župnikih.

Strelji pri »Rdeči hiši«

V nedeljo zvečer ob mraku so med »Rdečo hišo« in Rafutom žalostno odjeknil strelji, ki so zahtevali življenje štirih oseb - ubežnikov, ki so tamkaj hoteli prekorčiti državno mejo. Dogodek se je izvršil z bliskovito naglico pred očmi številnih očividcev, ki so stali na italijanski strani.

Svete Višarje

Zopet se zgrinjajo romarji na Svete Višarje. Zadnjo soboto in nedeljo je bilo zvonjenja in pravega romarskega veselja kakor še letos ne. Od vseh strani smo prihitali k naši Materi na planine. Tako lepo je pri svetovišarski Kraljici! Pridiraj je prav povedal, da se v tem božjem kraju počutimo kakor otroci pri materi. V najlepšem večernem miru se je razvila velika procesija z lučkami. Ker imajo vsi romarji lampijončke, zato sveče ne ugasnejo in tako lahko Žabničani vsako soboto opazujejo večerno romarsko pobožnost. Človeka preseneča ta naša skupna pesem in molitev na Sv. Višarjah. Za križem je bila dolga vrsta mož in fantov in kako so peli! Le kdaj bomo znali moške to pobožnost pokazati tudi v dolini!

Kakor je znano, je sedaj pot na Sv. Višarje veliko lažja — iz Trbiža z žičnim dvigalom. Tržačane opozarjamo, da ne potujejo z vlakom ob 7.30, ker se v Trbižu ne ustavi, ampak samo v Žabnicah.

Uspeh rojaka v tujini

Dne 12. junija t. l. je pri »Associate of the royal conservatory of Toronto« v Kanadi diplomiral na oddelku za orgle naš goriški rojak č. g. Mirko Rener z »with honour«, kar bi se po naše reklo z odličnim uspehom. G. Renerju iskreno čestitamo k uspehu!

Vipolže

V nedeljo dne 27. julija je pel v Vipolžah v Brdih svojo novo mašo rojak č. g. Jožko Benedetič, ki je bil posvečen v Ljubljani 29. junija skupno z ostalimi novomašniki.

Rodna vas je poskrbela novomašniku izredno slavje. Mlaji in slavoloki so stali na vasi in pred cerkvijo. Cerkev sama pa je bila izbrano okrašena. V Vipolže na novo

Zavezniški vojaki na letovišče v cono B Sto-ja

V smislu sporazuma ZVU v VUJA, ki je bil objavljen v soboto, bodo odslej zavezniški vojaki in civilisti nastanjeni v cono A STO-ja, lahko kot turisti obiskali področje B, ki ga upravlja VUJA.

Tudi pripadnikom agleškega kontingenta »Befora« bodo jugoslovanske oblasti v smislu podobnega sporazuma, za katerega se še v teku pogajanja, dovolile turistične ekskurzije v Istro.

Zavezniški vojaki se bodo pri plačevanju posluževali italijanske valute.

ZAHVALA

Vsem prijateljem in znancem, ki so izrazili svoje sožalje ob bridki izgubi mojega brata

Msgr. Franca Gabrovška

ki je umrl v Milwaukee, Wis., USA dne 19. julija, se prisrčno zahvaljujem tudi v imenu ostalega sorodstva. Pokojnika priporočam v pobožnem spomin in molitev. Peta sv. maša zadušnica se bo opravila v Boljuncu v soboto 4. avgusta ob 8. uri.

Boljunc, 29. 7. 1951.

ANDREJ GABROVSEK

Tvrđka C I T R U S
Lastnik Aleksander Goljevšček
TRST, Via Torrebianca 27
pošilja darilne pakete v Jugoslavijo